

Uit: *CAANS Newsletter / Bulletin de l'ACEAN* september 2009, 12-13.

NEDERLANDS NA STUYVESANT (1602?-1672) Honderd jaar studie van het 'Leeg Duits' (Low Dutch)

Jan Noordegraaf, Vrije Universiteit Amsterdam

In 2010 is het precies honderd jaar geleden dat de eerste studie verscheen over 'The Jersey Dutch dialect'. Die studie is geschreven door John Dyneley Prince, hoogleraar aan de Columbia University in New York. Zijn artikel bevat een spraakkunst en een woordenlijst "van het Nederlands dat een klein aantal afstammelingen der zeventiende-eeuwse kolonisten nog heden ten dage aan de rechteroever van de Hudson als hun moedertaal gebruiken", zoals een Nederlandse taalkundige het in 1913 samenvatte.

De Nederlandse historicus Jacob van Hinte, die in de jaren twintig van de vorige eeuw in de USA onderzoek deed, was allermint verbaasd over het feit dat Prince in New Jersey een groep van tweehonderd ouderen had aangetroffen die "onze taal" spraken. Van Hinte wees erop dat ook in de Mohawk Valley, upstate New York, ook nog "oud-Nederlandsch" werd gesproken, het zogeheten Mohawk Dutch. Er bestaan verschillen tussen deze twee varianten van het Nederlands, maar ik breng ze hier gemakshalve samen onder de noemer 'Leeg Duits' of 'Laag Duits' ('Low Dutch').

Van het Leeg Duits weten we maar heel weinig af. Het lijkt vooral gebaseerd te zijn op het Zeeuws en Zuid-Hollands dialect van zeventiende-eeuwse kolonisten (standaard Nederlands bestond er in de tijd van Stuyvesant nog niet) en het heeft zich zelfstandig verder ontwikkeld. Van taalkundige invloed vanuit het moederland is nauwelijks sprake geweest. In 1973 verscheen het proefschrift van Charles Gehring, waarin zo'n tweehonderd in het "New York Dutch" geschreven documenten uit de zeventiende en achttiende eeuw taalkundig worden geanalyseerd. Maar het Leeg Duits is eigenlijk een taal geworden die alleen maar *gesproken* werd. Een Nederlandse dominee die omstreeks 1825 rondreisde in de gebieden waar Leeg Duits gesproken werd, klaagde: "Boeken worden er in die taal niet gevonden; scholen heugt het thans levend geslacht niet meer, dat er geweest zijn; zelfs is het *Hollandsch* prediken, dat in het begin dezer Eeuw nog op 3 of 4 plaatsen gedaan werd, thans geheel afgeschaft". Degenen die in hun jeugd nog Leeg Duits hadden geleerd, zoals de in 1860 geboren James Storms, zijn inmiddels allemaal overleden. Storms stierf in 1949, maar liet wel een woordenlijst na. En in de jaren zestig is er een poging gedaan om een Leeg Duits woordenboek samen te stellen, maar dat is niet gelukt. [13]

In de jaren negentig van de vorige eeuw ontstond er nieuwe belangstelling voor het Leeg Duits; er verschenen diverse uitvoerige publicaties, waarin ook de invloed van het Engels nader werd bestudeerd. En in het Hudsonjaar 2009 is er uiteraard veel aandacht besteed aan het Leeg Duits. Nicoline van der Sijs schrijft erover in haar nieuwe boek *Cookies, cole slaw and stoops. The Influence of Dutch on the North American Languages* en zelf heb ik er inmiddels enkele malen over gepubliceerd. Verder heeft aan de Vrije Universiteit Amsterdam een groep studenten zich onlangs bezig gehouden met het bestuderen en overtuigen van een ongepubliceerd omvangrijk manuscript over het Leeg Duits, het *Notebook* van de onderwijzer Walter Hill uit 1890. Hopelijk is er de mogelijkheid om het geheel te publiceren. Honderd jaar na het verschijnen van de studie van Prince blijkt de studie van het "oud-Nederlandsch" in de USA weer springlevend te zijn.